

การใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขัง ในเรือนจำกลางสงขลา

An Application of Iddhipadadhamma Principle in Administration of

Educational System of Prisoners in Songkhla Central Prison

ธีรวัฒน์ รอดขวัญ¹ พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร² และสุปรีชา ชำนาญพุฒิพร³

Teerawat Rodkwan¹ Phramaha Ekkawin Piyaweero² and Supreecha Chamnanputthiphon³

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{2,3} อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹ Master's degree student, Master of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University

^{2,3} Lecturer of the Master of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University

E-mail: teerawat281131@gmail.com, ekkawin.piy@mbu.ac.th, supreecha28@gmail.com

Received: Apr 21, 2023; Revised: May 8, 2023; Accepted: May 11, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา และเพื่อเสนอแนวทางการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ต้องขัง ที่ถูกคุมขังอยู่ที่ฝ่ายควบคุมแดน 3 เรือนจำกลางสงขลา จำนวน 248 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครชีซีและมอร์แกน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บัญชาการเรือนจำกลางสงขลา ผู้อำนวยการส่วนควบคุมผู้ต้องขัง ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง ผู้อำนวยการส่วนทัณฑปฏิบัติ หัวหน้าฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ รวมทั้งสิ้น 5 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านหลักวิริยะ (ความเพียร ความขยันหมั่นเพียร) ด้านหลักฉันทะ (ความพอใจ ความต้องการ) ด้านหลักจิตตะ (ความคิด ความตั้งใจรับรู้) และด้านหลักวิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือทบทวน) ตามลำดับ ส่วนแนวทางการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา ประกอบด้วย (1) ด้านหลักฉันทะ ควรมีการสำรวจความพึงพอใจหรือความต้องการในการศึกษาต่อหรือการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังเพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมการศึกษาของผู้ต้องขัง (2) ด้านหลักวิริยะ ควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังรู้จักหลักการบริหารจัดการตนเองและการบริหารเวลาเพื่อวางแผนในการศึกษาได้อย่างเต็มที่พร้อมกับสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาแก่ผู้ต้องขังอย่างต่อเนื่อง (3) ด้านหลักจิตตะ ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเพื่อนำความรู้มาใช้หลังจากพ้นโทษ และ (4) ด้านหลักวิมังสา ผู้บริหารควรศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการส่งเสริมการศึกษาให้กับผู้ต้องขังอย่างรอบคอบโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นกับทุกฝ่าย

คำสำคัญ: การใช้หลักอิทธิบาทธรรม การบริหารระบบการศึกษา ผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา

Abstract

The objectives of this research article were: to study an application Iddhipadahamma principle in administration of education system of prisoners in Songkhla central prison; and to propose a guideline for the use of Iddhipadadhamma in the educational system administration of Songkhla Central Prison inmates. The research sample consisted of 248 of prisoners in Songkhla central prison, all of whom were determined by the Kreicie and Morgan's sample size table. The key informants consist of 5 of Songkhla Central Prison Commander, director of prisoners control division, director of Prisoner development division, director of the practice division, head of education and mental development, which were determined by purposive sampling. The employed research instruments were questionnaire and the interview form. The statistics employed for the data analysis were frequency, percentage, standard deviation, and content analysis. The findings were as follows; The overall of an applying Iddhipadahamma principle in administration of education system of prisoners in Songkhla central prison was at high level, which specific aspects could be ranked from top to bottom based on their rating means as follows:, aspect of Viriya was perseverance, aspect of Chanda was satisfaction, aspect of Citta was concentration, and aspect of Vimamsa was reasonable consideration, The guideline for applying the Iddhipadahamma principle in administration of education system of prisoners in Songkhla central prison consisted of (1) aspect of Chanda, there should be a survey of the prisoner' satisfaction or need for further education or self-development in order to formulate a policy for promoting the prisoner' education; (2) aspect of Viriya, prisoners should be encouraged to know the principles of self-management and time management in order to fully plan their education, along with raising awareness of the importance of continuous education for prisoners; (3) aspect of Citta, activities should be organized to encourage prisoner to realize the importance of education in order to induce a desire to continue their studies in order to apply knowledge after release; and (4) aspect of Vimamsa, the administrators should carefully study the information and analyze the worthiness of promoting education for prisoners, taking into account the best benefits that will occur to all parties.

Keywords: Application Iddhipadahamma Principle, Management of Education System,
Prisoner of Songkhla Central Prison

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤตอย่างรุนแรงและรอบด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม ต่างล้วนเป็นปัญหาวิกฤตที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันมีรากฐาน และที่มาของปัญหาร่วมกัน อิทธิพลและแรงกดดันจากการพัฒนาของโลกตะวันตกที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรง ทำให้สังคมไทยตกอยู่ภายใต้การถูกครอบงำ เบียดเบียน และถูกทำลาย เน้นความสำเร็จเฉพาะผลิตภัณฑ์มวลรวมของประชาชาติ โดยละเลยไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนา คน สภาพการพัฒนาดังกล่าวส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบท เกิดช่องว่างระหว่างคน รวยกับคนจน ระหว่างผู้มีโอกาสกับผู้ด้อยโอกาสมาตรการหนึ่งในการกู้วิกฤต คือ การปฏิรูปการศึกษา การศึกษาเป็นกระบวนการ ที่ทำให้คนมีความรู้ และมีคุณสมบัติต่างๆ ที่จะช่วยให้คนนั้นอยู่รอดในโลกได้ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมส่วนรวม (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2545) และหนึ่งในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม (Persons with Disability) คือ ผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ เป็นผู้กระทำความผิดและต้องโทษตามคำพิพากษาศาล ถูก ควบคุมตัวภายในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ

เรือนจำ มิใช่แต่เพียงดำเนินการลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมาย แต่เรือนจำให้การศึกษาอบรมและฝึกอาชีพ ซึ่งอย่างน้อยก็ทำให้ผู้ต้องขังส่วนหนึ่งมีจิตสำนึกที่ดีขึ้น ไม่เป็นภัยต่อสังคม มีวิชาความรู้และวิชาชีพติดตัวเมื่อพ้นโทษ สามารถประกอบอาชีพได้ไม่เป็นภาระต่อสังคม หรือต้องถูกความจำเป็นบังคับให้ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวอีกต่อไป (วิสัย พุกกะวัน, 2544)

ในขณะนี้ กรมราชทัณฑ์มีการวางแผนการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังทุกคนซึ่งได้แบ่งการจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังโดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ประกอบด้วย 1) การศึกษาสายสามัญตั้งแต่ไม่รู้หนังสืออ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ คิดเลขไม่เป็น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น - ตอนปลาย 2) การศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สามารถสมัครเรียนได้ 2 หลักสูตร คือระดับปริญญาตรี และโครงการศึกษาต่อเนื่อง โดยใช้ระบบการเรียนการสอนทางไกลจากสื่อการสอน และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากมูม มสธ. จากห้องสมุดภายในเรือนจำ 3) การศึกษาวิชาชีพ ในสาขาวิชาชีพตามความต้องการของตลาดแรงงาน และสถานประกอบการโดยได้รับความร่วมมือจากสำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา 4) การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดการศึกษาที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยสามารถเลือกสรรที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ภายในเรือนจำและทัณฑสถาน อาทิเช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องศูนย์การเรียนรู้ หรือสมัครเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆ และ 5) การพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ ด้วยกิจกรรมด้านศาสนา กีฬา และนันทนาการ เพื่อสร้างค่านิยมและเจตคติที่ดีต่อสังคม (กลุ่มงานพัฒนาระบบ กรมราชทัณฑ์, 2544) ภายหลังประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กรมราชทัณฑ์ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนผู้ต้องขัง ตลอดจนพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พุทธศักราช 2551 เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องแม้ขณะต้องโทษ และจะได้นำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดการเรียนรู้เมื่อพ้นโทษแล้ว

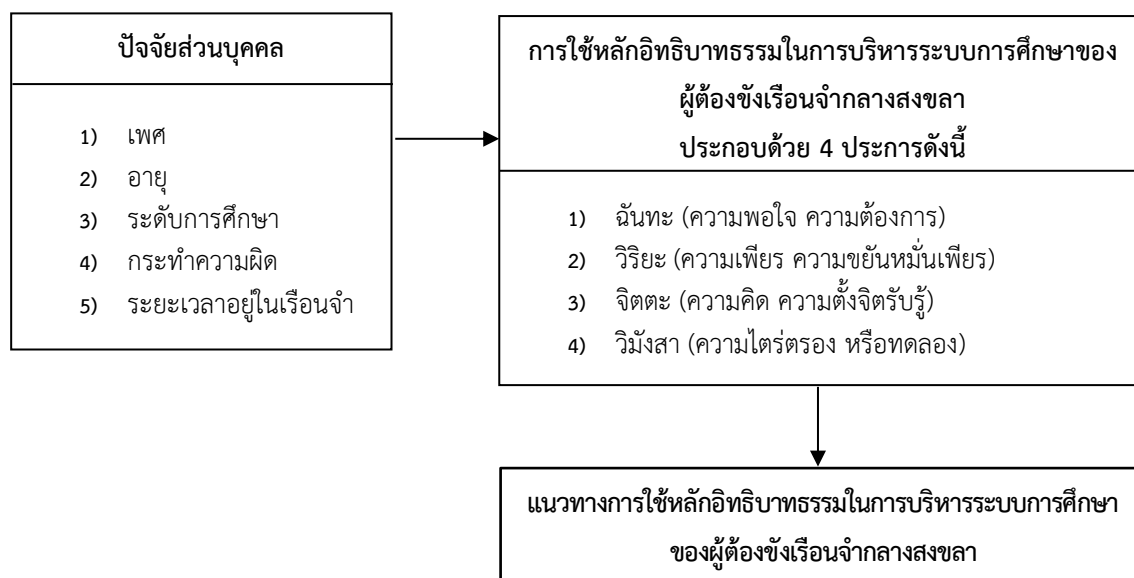
เรือนจำกลางสงขลา มีหน้าที่ในการควบคุมและปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในพื้นที่เขตศาลจังหวัดสงขลา และมีผู้ต้องขังอยู่ในความควบคุมดูแลไม่น้อยกว่า 1,200 คน (สำราญ ยี่ซ่าย และคณะ, 2561) ซึ่งมีผู้ต้องขังจำนวนหนึ่งที่มีความประสงค์พัฒนาตนเองด้วยการศึกษาต่อในระดับต่างๆ ตามสิทธิที่ผู้ต้องขังพึงได้รับ และเป็นหน้าที่หลักสำคัญของเรือนจำกลางสงขลา เพราะการศึกษาจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญสำหรับผู้ต้องขังพ้นโทษสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตต่อไปได้ ด้วยเหตุนี้ การบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสงขลา ต้องยึดหลักธรรมาภิบาล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) พร้อมกับยึดหลักธรรมที่สำคัญคือ หลักอิทธิบาท 4 (ผกา สัตยธรรม, 2544) หมายถึง หลักธรรมที่ควรใช้เป็นพื้นฐานตนเพื่อให้สามารถยึดเอาเป็นผลสำเร็จ สูงสุดอันเป็นที่หมายไว้ได้ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่บุคลากรทุกคนควรตั้งไว้ในใจ (พุทธทาสภิกขุ, 2543) ประกอบด้วย 1) ฉันทะ ความพอใจ ความต้องการที่จะกระทำใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไปในเหตุผล 2) วิริยะ ความเพียร ความขยันหมั่นเพียรประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน 3) จิตตะ ความคิด ความตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไตร่ตรองพิจารณา และ 4) วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือทดลอง คือหมั่นใช้ปัญญาในการพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง ระวังโทษ ข้อขัดข้องมัวหมองวุ่นวายอันเกิดจากการบริหารจัดการที่ผิดพลาดมาแต่ต้น (พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา, 2561)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การบริหารระบบการศึกษาเพื่อผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสงขลา โดยนำหลักอิทธิบาทธรรมมาใช้ในการบริหารระบบการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารระบบการศึกษามีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับระเบียบราชการ สิทธิที่พึงได้รับของผู้ต้องขัง ซึ่งหากเรือนจำกลางสงขลาสามารถบริหารระบบการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมนำมาซึ่งคุณภาพของผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาในเรือนจำกลางสงขลา ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา
2. เพื่อเสนอแนวทางการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ควบคู่กันไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ ผู้ต้องขัง จำนวน 700 คน (ฝ่ายควบคุมแดน 3 เรือนจำกลางสงขลา ข้อมูล ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2565) และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในเรือนจำกลางสงขลา

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

ได้แก่ ผู้ต้องขัง ที่ถูกคุมขังอยู่ที่ฝ่ายควบคุมแดน 3 เรือนจำกลางสงขลา โดยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครชีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 248 คน ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple random sampling) และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลและทำให้ประชากรทุกคนมีโอกาสได้รับเลือกเท่า ๆ กัน

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ได้แก่ ผู้บัญชาการเรือนจำกลางสงขลา ผู้อำนวยการส่วนควบคุมผู้ต้องขัง ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง ผู้อำนวยการส่วนทัณฑปฏิบัติ หัวหน้าฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ รวม 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยโดยใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ซึ่งได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม

มีลักษณะคำถามแบบปลายปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ชุด มีรายละเอียดประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา กระทำ ความผิด ระยะเวลาอยู่ในเรือนจำ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลาง สงขลา เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย

1) ข้อคำถามด้านฉันทะ	จำนวน 5 ข้อ
2) ข้อคำถามด้านวิริยะ	จำนวน 5 ข้อ
3) ข้อคำถามด้านจิตตะ	จำนวน 5 ข้อ
4) ข้อคำถามด้านวิมังสา	จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา

โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดลิเคิร์ท (1932) โดยกำหนดค่าต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	มีค่าเท่ากับ 5
มาก	มีค่าเท่ากับ 4
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ 3
น้อย	มีค่าเท่ากับ 2
น้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ 1

2. แบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยการกรอกข้อความลงในช่องว่าง ตามความเป็นจริงเท่าที่สามารถเปิดเผยได้

ตอนที่ 2 การใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา

ตอนที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา เพื่อรวบรวมเนื้อหาสาระจากการศึกษาค้นคว้าที่ได้มาดังกล่าวนำมากำหนดเป็นกรอบให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูล ในการสร้างแบบสอบถาม แล้วร่างแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษาวิจัย โดยใช้คำถาม 2 ประเภท คือแบบปลายปิด (Close - ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended Question) ประกอบกัน ซึ่งเป็นการดัดแปลงเครื่องมือจากแบบสอบถามที่ได้เคยผ่านการตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)
3. นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แก้ไขปรับปรุง ให้ถูกต้องและชัดเจนเหมาะสม ทั้งเนื้อหาสาระ และการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม
4. นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จ ความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความ ตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และเหมาะสมของข้อคำถามนำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน
5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Index of Item – Objective Congruence (IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00
6. ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และได้รับอนุมัติหนังสือรับรองจริยธรรมในมนุษย์ เลขที่ 244/2565
7. เมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องเสร็จแล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ คือ ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังอยู่ที่ฝ่ายควบคุมแดน 4 ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (1984) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .930
8. นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป
9. นำผลจากการการเก็บข้อมูลที่ครบถ้วนมาวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากทางบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตผู้บัญชาการเรือนจำกลางสงขลา ในการแจกแบบสอบถามให้กับเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช
2. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกให้กับ ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังอยู่ที่ฝ่ายควบคุมแดน 3 เรือนจำกลางสงขลา คือ 248 คน และรับกลับคืนหลังจากผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว
3. ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่รับคืนจำนวน 248 ชุด แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ทุกฉบับคิดเป็นร้อยเปอร์เซ็นต์แล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะสถานภาพของประชากรที่ใช้ในการศึกษา
2. วิเคราะห์การใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)
3. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย
4. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่วางไว้ เมื่อเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วได้ทำการ

ตรวจสอบด้วยวิธีการสามเส้า (Triangulation) โดยใช้การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาต่างๆ กัน ได้แก่จากการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และจากข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายสภาพการณ์หลายๆ ช่วงเวลาและมิติที่ต่างกัน

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	248	100.00
2. หญิง	-	-
อายุ		
1. 18-30 ปี	71	28.60
2. 31-40 ปี	112	45.20
3. 41-50 ปี	49	19.70
4. 51-60 ปี	16	6.50
ระดับการศึกษาเบื้องต้นโทษ		
1. ประถมศึกษา	95	38.30
2. มัธยมศึกษาตอนต้น	98	39.50
3. มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	46	18.60
4. อนุปริญญา / ปวส.	4	1.60
5. ปริญญาตรีขึ้นไป	5	2.00
การกระทำความผิด		
1. คดียาเสพติด	177	71.40
2. คดีความมั่นคง	5	2.00
3. คดีอาชญากรรม	41	16.50
4. คดีแพ่งและพาณิชย์	1	0.40
5. คดีอื่น ๆ	24	9.70
ระยะเวลาอยู่ในเรือนจำ		
1. ต่ำกว่า 5 ปี	91	36.70
2. 6-10 ปี	72	29.00
3. 11-15 ปี	18	7.30
4. 16 -20 ปี	10	4.00
5. 21 ปีขึ้นไป	57	23.00
โดยรวม	248	100.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีจำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 45.20 สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก่อนต้องโทษ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 กระทำผิดคดีอาชญากรรม จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 71.40 และมีระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำ ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 36.70

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา

(N = 248)

ข้อ	การใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{x}$	S.D.	
1.	ด้านหลักฉันทะ (ความพอใจ ความต้องการ)	4.23	0.67	มาก
2.	ด้านหลักวิริยะ (ความเพียร ความขยันหมั่นเพียร)	4.24	0.71	มาก
3.	ด้านหลักจิตตะ (ความคิด ความตั้งใจรับรู้)	4.21	0.66	มาก
4.	ด้านหลักวิมงสา (ความไตร่ตรอง หรือทบทวน)	4.17	0.73	มาก
โดยรวม		4.21	0.69	มาก

ผลการวิเคราะห์การใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$, S.D = 0.69) โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านหลักวิริยะ (ความเพียร ความขยัน หมั่นเพียร) ($\bar{x} = 4.24$, S.D = 0.71), ด้านหลักฉันทะ (ความพอใจ ความต้องการ) ($\bar{x} = 4.23$, S.D = 0.67), ด้านหลักจิตตะ (ความคิด ความตั้งใจรับรู้) ($\bar{x} = 4.21$, S.D = 0.66) และด้านหลักวิมงสา (ความไตร่ตรอง หรือทบทวน) ($\bar{x} = 4.17$, S.D = 0.73) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลการวิจัยมีดังนี้

1. ด้านหลักฉันทะ (ความพอใจ ความต้องการ) พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลาบริหารระบบการศึกษาด้วยความเต็มใจและ มุ่งหวังในผลสำเร็จของงานเหนือสิ่งอื่นใด รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลายินดียอมรับและพร้อมให้คำแนะนำปรึกษาและร่วมแก้ปัญหาเกี่ยวกับระบบการศึกษาด้วยความเต็มใจ และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลาฟังความคิดเห็นต่อวิธีการจัดการศึกษา

2. ด้านหลักวิริยะ (ความเพียร ความขยันหมั่นเพียร) พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลามีความมานะ บากบั่น ไม่เกียจคร้าน ต่อการบริหารระบบการศึกษาโดยยึดประโยชน์ของผู้ต้องขังเป็นที่ตั้ง รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลาบริหารงานด้านระบบการศึกษาได้ต่อเนื่องยาวนานไม่เบื่อหน่าย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลาทุ่มเทพลังงานกายและความสามารถในการบริหารระบบการศึกษาแม้เป็นงานที่ไม่ถนัด

3. ด้านหลักจิตตะ (ความคิด ความตั้งใจรับรู้) พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลาตั้งใจเฝ้าระวังสามารถบริหารระบบการศึกษาให้สำเร็จได้โดยไม่ใช้ความรุนแรงและไม่เกิดความขัดแย้ง รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลาใส่ใจ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานระบบการศึกษาอยู่เป็นนิตย์ ทั้งในและนอกเวลางาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลาเอาใจใส่ในงานการศึกษาและผู้ต้องขัง และเมื่อเจอปัญหาพร้อมแก้ปัญหา

4. ด้านหลักวิม้งสา (ความไตร่ตรอง หรือทดลอง) พบว่า โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลา มีการศึกษาไตร่ตรองระบบการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลา พิจารณาความต้องการของผู้ต้องขังต่อการศึกษาเพื่อจัดทำแผนงานระบบการศึกษา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลา คิดค้นแนวทางการปรับปรุงระบบการศึกษา และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลและเป็นไปตามกฎระเบียบ

ผลการสรุปปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารระบบการศึกษาในเรือนจำกลางสงขลา

จากการสอบถามถึงปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารระบบการศึกษาในเรือนจำกลางสงขลา สรุปได้ว่า ในปัจจุบันเทคโนโลยีและการสื่อสารได้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์อุปกรณ์สื่อสารและคอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา ค้นคว้า และการทำธุรกิจ ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ทำให้องค์กรต่างๆ นำเทคโนโลยีเหล่านี้เข้ามาช่วยในการดำเนินงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการรับ-ส่งข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกิจและให้บริการบนอินเทอร์เน็ต ตลอดจนการใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการทำงาน ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว การเรียนรู้การใช้งานคอมพิวเตอร์ในระดับเบื้องต้น จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน, การศึกษาหรือเพื่อความบันเทิง ให้มีประสิทธิภาพและความสะดวกเพิ่มมากขึ้น จากการบริหารระบบการศึกษาในเรือนจำกลางสงขลาที่ผ่านมา ยังมีการสอนเรื่องการใช้คอมพิวเตอร์น้อยมาก และไม่ทั่วถึง จึงอยากให้ทางเรือนจำกลางสงขลา เล็งเห็นถึงประโยชน์ของการใช้คอมพิวเตอร์ และมีชั่วโมงการสอนการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นให้กับผู้ต้องขังที่ไม่มีความรู้ทางด้านนี้ให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อต่อไปในอนาคตหลังจากพ้นโทษแล้ว สามารถนำความรู้ความสามารถที่ได้ไปประกอบอาชีพที่สุจริตได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา ประกอบด้วย

1. ด้านหลักฉันทะ ควรมีการสำรวจความพึงพอใจหรือความต้องการในการศึกษาต่อหรือการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขัง เพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมการศึกษาของผู้ต้องขัง
2. ด้านหลักวิริยะ ควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังรู้จักหลักการบริหารจัดการตนเองและการบริหารเวลาเพื่อวางแผนในการศึกษาได้อย่างเต็มที่พร้อมกับสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาแก่ผู้ต้องขังอย่างต่อเนื่อง
3. ด้านหลักจิตตะ ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเพื่อที่จะทำให้เกิดคึกคักที่จะศึกษาต่อเพื่อนำความรู้มาใช้หลังจากพ้นโทษ
4. ด้านหลักวิม้งสา ควรศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการส่งเสริมการศึกษาให้กับผู้ต้องขังอย่างรอบคอบโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นกับทุกฝ่าย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา” ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่อไปนี้

1. การใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านหลักวิริยะ (ความเพียร ความขยันหมั่นเพียร) ด้านหลักฉันทะ (ความพอใจ ความต้องการ) ด้านหลักจิตตะ (ความคิด ความตั้งใจตรัสรู้) และ ด้านหลักวิม้งสา (ความไตร่ตรอง หรือทดลอง) ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากปัจจัยสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง คือบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่การจัดการศึกษาภายในเรือนจำ จาก

ประเมินและสรุปผลการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการบุคลากรด้านการศึกษาริเริ่มจำ ทัดทสสถาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ซึ่งมีบุคลากรด้านการจัดการศึกษาของเรือนจำทั่วประเทศเข้าร่วมสัมมนาได้มีข้อเสนอแนะให้กรมราชทัณฑ์กำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาผู้ต้องขังให้มีความชัดเจน เพื่อเรือนจำ ทัดทสสถานในฐานะผู้ปฏิบัติ จะได้มีแนวทางในการปฏิบัติให้ตรงตามเป้าประสงค์ ปรากฏผลอย่างเป็นรูปธรรมและการปฏิบัติงานด้านการศึกษามีรายละเอียดการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ตลอดจนมีองค์ความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะที่มีคุณค่าต่อการรวบรวมและถ่ายทอดให้กับบุคลากร เพื่อให้เป็นมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ดังนั้น กรมราชทัณฑ์จึงพิจารณาจัดทำคู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษาและอบรมใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานที่ถูกต้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันซึ่งเป้าหมายของการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนาพฤติกรรม พัฒนาอาชีพ พัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาความรู้ เพื่อให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองที่ ดีกลับเข้าไปใช้ชีวิตอย่างสุจริตชนในสังคมภายหลังพ้นโทษและไม่หวนมากระทำความผิดซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงาน ปฎิรูปการศึกษา (2545) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัย เกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาฐิตวิธส์ ฐิตวฑฒโน พระสอนด้า วาสทโท, จุฬารพณภรณ์ ธนะแพทย์ (2564) ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุพิชฐพล ชิตวิริโย (เชื้อกุล), พระสอนด้า วาสทโท และพระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส (2565) พบว่า 1) การบริหาร สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของวริภรณ์ นระแสน, พระสอนด้า วาสทโท และสุนทร สายคำ (2565) พบว่า 1) ทักษะการบริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จำแนกรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารระบบการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลาง สงขลา ประกอบด้วย (1) ด้านหลักฉันท์ ควรมีการสำรวจความพึงพอใจหรือความต้องการในการศึกษาต่อหรือการพัฒนาตนเอง ของผู้ต้องขังเพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมการศึกษาของผู้ต้องขัง (2) ด้านหลักวิริยะ ควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังรู้จัก หลักการบริหารจัดการตนเองและการบริหารเวลาเพื่อวางแผนในการศึกษาได้อย่างเต็มที่พร้อมกับสร้างความตระหนักให้เห็นถึง ความสำคัญของการศึกษาแก่ผู้ต้องขังอย่างต่อเนื่อง (3) ด้านหลักจิตตะ ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังตระหนักถึง ความสำคัญของการศึกษาเพื่อที่จะทำให้เกิดคิที่จะศึกษาต่อเพื่อนำความรู้มาใช้หลังจากพ้นโทษ และ (4) ด้านหลักวิมังสา ควร ศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการส่งเสริมการศึกษาให้กับผู้ต้องขังอย่างรอบคอบโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่จะเกิด ขึ้นกับทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของธิดารัตน์ วงศ์แสงธรรม (2565) พบว่าแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงาน สำนักงานเลขาธิการกรมทางหลวง ตามหลักอิทธิบาทธรรมผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรควรนำหลักอิทธิบาทธรรมมา ประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานและควรปรับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมพร้อมทั้งสร้างขวัญกำลังใจ ให้บุคลากรในองค์กร ให้มีจิตอาสาในการปฏิบัติงาน เสียสละ ทำงานเป็นทีมศึกษาหาความรู้พัฒนาดน พัฒนางานอยู่เสมอ เพื่อให้ การบริหารงานมีผลสัมฤทธิ์สมบูรณ์มีประสิทธิภาพและบุคลากรมีความสัมพันธ์อันดีภายในองค์กร

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาฐิตวิธส์ ฐิตวฑฒโน พระสอนด้า วาสทโท, จุฬารพณภรณ์ ธนะแพทย์ (2564) พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 คือ 1) ด้านการบริหารหลักสูตร ควรมีใจรักในการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาหลักสูตร วิเคราะห์ หลักสูตร ส่งเสริมให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ควรหมั่นวางแผนการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และนำผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มาวิเคราะห์ ปรับปรุงพัฒนาต่อไป 3) ด้านสื่อการเรียน การสอน ควรเอาใจใส่ในการสร้างสื่อการสอนที่ดึงดูดความสนใจ ทันสมัย ในยุคดิจิทัล 4) ด้านการวัดผลและประเมินผล ควร วิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานติดตาม ประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ด้านการนิเทศภายในควรหมั่นศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาของบุคลากร ติดตามตรวจสอบการประเมินผล เพื่อเป็นแนวทาง การพัฒนา ครั้งต่อไป

รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปริยัติเจติยคุณ (อภิวัฒน์), ประจิตร มหาหิงและสุนทร สายคำ (2564) พบว่า แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาทสี่ในสถานศึกษาดังกล่าวใน 4 ด้าน 1) ด้านการบริหารงานวิชาการควร จัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานโดยยึดระเบียบกฎเกณฑ์อย่างเป็นธรรม ส่งเสริมบุคลากรด้วยความปรารถนาดีต่อทุกฝ่าย ให้บุคลากรมีส่วนร่วมวางแผนปฏิบัติงานในโรงเรียน กำหนดหน้าที่การปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละคนอย่างชัดเจน 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ จัดทำข้อมูลประวัติบุคลากรที่จะใช้ประโยชน์ในการบริหารงานบุคลากรอย่างเป็นระบบและถูกต้อง บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตไม่ทอดทิ้งไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและความยากลำบากนำผลการประเมินการปฏิบัติงานบุคลากรมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการบริหารงานบุคคล การให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน เมื่อเกิดปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวันโดยการให้คำปรึกษา บุคลากรมีการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อติดตามงานและให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน ให้ความสนใจชีวิตความเป็นอยู่ของบุคลากร ให้ความช่วยเหลือด้านร่างกาย กำลังสติปัญญา กำลังทรัพย์ มีการสนับสนุนบุคลากรในเรื่องการศึกษาต่อ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป ให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะวิธีการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและให้คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหากับเพื่อนร่วมงาน ประเมินบุคลากรด้วยผลงานทางวิชาการและการปฏิบัติงานด้วยความเป็นกลาง ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับความก้าวหน้าในตำแหน่งที่สูงขึ้นอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุพิชฌุล ชิตวิริโย (เชื้อกุล), พระฮอนด้า วาฬสุโท และพระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส (2565) พบว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลัก อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น คือ ผู้บริหารควรเป็นผู้นำทางความคิดที่มีวิสัยทัศน์ในการวางนโยบายในการบริหารส่งเสริมให้มีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับบุคลากรในทุกระดับอยู่เท่าเทียมกัน ควรมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างเป็นระบบเพื่อเอื้ออำนวยในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียนโดยคำนึงถึงความต้องการของนักเรียนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มของโรงเรียน มีการจัดทำมาตรฐานและเกณฑ์การวัดทั้งในด้านการเรียนการสอนและการทำงานของบุคลากร โดยมาตรฐานและเกณฑ์การวัดที่นำมาใช้มีความชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริงควรสร้างให้นักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านหลักฉันทะ พบว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลารับฟังความคิดเห็นต่อวิธีการจัดการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดแต่ยังอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารของเรือนจำควรนำความคิดเห็นที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่มาวิเคราะห์และนำมากำหนดเป็นนโยบายในการจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง
2. ด้านหลักวิริยะ พบว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลาทุ่มเทพลังงานศักยภาพและความสามารถในการบริหารระบบการศึกษาแม้เป็นงานที่ไม่ถนัดต่ำที่สุดแต่ยังอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาควรส่งเสริมการพัฒนาตนเองของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการบริหารการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น
3. ด้านหลักจิตตะ พบว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลาเอาใจใส่ในงานการศึกษาและผู้ต้องขัง และเมื่อเจอปัญหาพร้อมแก้ปัญหา ต่ำที่สุด แต่อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ควรกำหนดให้มีการให้รางวัลหรือผลตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาของผู้ต้องขังเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. ด้านหลักวิมังสา พบว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางสงขลา คิดค้นแนวทางการปรับปรุงระบบการศึกษา และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลและเป็นไปตามกฎระเบียบต่ำที่สุดแต่ยังอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง รวมถึงกฎหมายทางการศึกษาที่บังคับให้กับกลุ่มผู้เรียนที่เป็นผู้ต้องขังเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาทางการศึกษาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการศึกษาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา.
- กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย. (2544). การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับผู้ต้องขัง. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.
- ธิดารัตน์ วงศ์แสงธรรม. (2565). ประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเลขาธิการกรมทางหลวงตามหลักกฏธรรมาภิบาล. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 24(1), 77-84.
- ผกา สัตยธรรม. (2544). คุณธรรมของครู. กรุงเทพฯ: พลอยเพลท.
- พุทธทาสภิกขุ. (2543). ธรรมบรรยายระดับมหาวิทยาลัย (พิมพ์ครั้งที่ 2). สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิไชยา.
- พระครูปริยัติเจติยคุณ (อภิวณโณ), ประจิม มหาสิงห์ และสุนทร สายคำ. (2564). การบริหารงานบุคคลตามหลักกฏธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 7 จังหวัดเลย. วารสารการพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่, 6(1), 313-324.
- พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา. (2561). การใช้หลักกฏธรรมาภิบาล 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้ออำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. 6(5), 2459-2480.
- พระมหาฐิติวัตร ฐิตินิพนธ์. พระอรหันต์ วาสนาโท, จุฬารัตนธรรม ณะแพทย์. (2564). การบริหารงานวิชาการตามหลักกฏธรรมาภิบาล 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย. วารสารพุทธศึกษาและวิจัย, 7(3), 206-216.
- พระมหาสุพิชฌวัธ ชาติวิริโย (เชื้อกุล), พระอรหันต์ วาสนาโท และพระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส. (2564). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักกฏธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(3), 1031-1046.
- วรวิทย์ นระแสน, พระอรหันต์ วาสนาโท และสุนทร สายคำ. (2565). แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักกฏธรรมาภิบาล 4 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดหนองบัวลำภู. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(2), 1337-1346.
- วิสัย พุกกะวัน. (2544). คำอธิบายพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: หจก.ทิพย์อักษร.
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2545). พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ประจำปีการศึกษา 2545.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: บุญศิริการพิมพ์.
- สำราญ ยี่ซำ และคณะ. (2561). ความพึงพอใจของผู้ต้องขังที่มีโครงการ ก็นอิม – นอนอูน: ศึกษาเฉพาะกรณี เรือนจำจังหวัดสงขลา. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 3(2), 1-18.
- Conbach, L. J. (1984). *Essential of Psychology and Education*. NY: Mc-Graw Hill.
- Likert, R. A. (1932, May). Technique for the Measurement of Attitudes. *ArchPsychological*, 25(140), 1-55.